

IAN RANKIN

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Νάντη Σακκά

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ ΜΟΝΟ ΕΠΕΙ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

Ο Ρέμπους ακούμπησε το μαχαίρι και το πιρούνι του στο άδειο πιάτο και άραξε στην καρέκλα του, κοιτάζοντας προσεκτικά τους υπόλοιπους πελάτες του εστιατορίου.

«Κάποιος δολοφονήθηκε εδώ, ξέρεις» ανακοίνωσε.

«Κι ύστερα σου λένε ότι ο ρομαντισμός έχει πεθάνει».

Η Ντέμπορα Κουάντ είχε κοκαλώσει πάνω από την μπριζόλα της. Ο Ρέμπους ήταν έτοιμος να σχολιάσει το γεγονός ότι την τεμάχιζε με την ίδια προσοχή που έδειχνε όταν χρησιμοποιούσε το νυστέρι της σε κάποιο πτώμα. Τότε όμως θυμήθηκε τη δολοφονία και θεώρησε ότι ήταν καλύτερο θέμα συζήτησης για να σπάσει ο πάγος.

«Συγγνώμη» απολογήθηκε, πίνοντας μια γουλιά από το κόκκινο κρασί του.

Σέρβιραν και μπίρα στο εστιατόριο, ο Ρέμπους είχε δει τους σερβιτόρους να φέρνουν μπίρα σε κάποια τραπέζια, αλλά προσπαθούσε να την περιορίσει.

Μια νέα αρχή: αυτός ήταν και ο λόγος που είχαν βγει έξω για να δειπνήσουν, γιόρταζαν μια εβδομάδα χωρίς τσιγάρο.

Εφτά ολόκληρες μέρες.

Εκατόν εξήντα οχτώ ώρες.

(Εκείνη δεν χρειαζόταν να μάθει για το τσιγάρο που ζητιάνεψε από έναν καπνιστή έξω από ένα συγκρότημα γραφείων πριν από τρεις μέρες. Έτσι κι αλλιώς του έφερε ναυτία.)

«Αντισταμάδα καλύτερα τη γεύση του φαγητού, έτσι δεν είναι;» τον ρώτησε τώρα, για πολλοστή φορά.

«Ναι, αμέ» παραδέχτηκε, καταπνίγοντας τον βήχα του.

Εκείνη έμοιαζε να έχει εγκαταλείψει την μπριζόλα της, πιέζοντας ελαφρά το στόμα της με τη χαρτοπετσέτα. Βρίσκονταν στην Μπρασερί Γκάλβιν Ντελούξ, κολλητά στο ξενοδοχείο Καλιντόνιαν – που τώρα ονομαζόταν Γουόλντορφ Αστόρια Καλιντόνιαν. Για όσους όμως είχαν μεγαλώσει στο Εδιμβούργο ήταν γνωστό ως Καλιντόνιαν ή, αλλιώς, Κάλι. Στο μπαρ, πριν από το δείπνο, ο Ρέμπους είχε αραδιάσει ένα σωρό ιστορίες: για τον σιδηροδρομικό σταθμό που υπήρχε εδώ και που τον είχαν ξηλώσει τη δεκαετία του εξήντα· για τότε που ο Ρόι Ρότζερς είχε ανεβάσει το άλογό του, τον Τρίγκερ, στον διάδρομο που οδηγούσε στην κυρίως σκάλα επειδή του το είχε ζητήσει ένας φωτογράφος. Η Κουάντ άκουσε υπομονετικά τις ιστορίες του προτού του πει ότι μπορούσε να ξεκουμπώσει το πάνω κουμπί του πουκαμίσου του. Ο Ρέμπους περνούσε συνεχώς το δάχτυλό του μέσα από τον γιακά στην προσπάθειά του να χαλαρώσει κάπως το σφίξιμο.

«Είσαι παρατηρητική» είχε σχολιάσει.

«Η διακοπή του καπνίσματος μπορεί να προσθέσει μερικά κιλάκια».

«Αλήθεια;» είχε πει, παίρνοντας κι άλλα φιστίκια από το μπουλ.

Στο μεταξύ εκείνη είχε τραβήξει την προσοχή ενός σερβιτόρου, ο οποίος μάζευε ήδη τα πιάτα τους. Απέρριψαν την πρότασή του να τους φέρει τον κατάλογο με τα επιδόρπια.

«Θα πάρουμε καφέ μόνο – ντεκαφεϊνέ, αν έχετε».

«Δύο ντεκαφεϊνέ;»

Ο σερβιτόρος κοίταξε τον Ρέμπους για επιβεβαίωση.

«Εννοείται» επιβεβαίωσε ο Ρέμπους.

Η Κουάντ έδωξε μια τούφα κόκκινα μαλλιά από το μάτι της χαμογελώντας του.

«Τα πας μια χαρά» είπε.

«Ευχαριστώ, μαμά».

Άλλο ένα χαμόγελο.

«Άντε, λοιπόν, πες μου γι' αυτή τη δολοφονία».

Ο Ρέμπους έκανε να πάρει το ποτήρι του, αλλά τον έπιασε πάλι βήχας.

«Πρέπει απλώς να...» είπε δείχνοντας προς τις τουαλέτες. Έσπρωξε πίσω την καρέκλα του και σηκώθηκε τρίβοντας με το χέρι το στήθος του.

Μόλις βρέθηκε στις ανδρικές τουαλέτες, πλησίασε στον νιπτήρα, έσκυψε από πάνω του και έφτυσε το φλέμα από τα πνευμόνια του. Παρούσες και οι συνήθεις κηλίδες αίματος. Δεν υπήρχε λόγος να πανικοβάλλεται, τον είχαν διαβεβαιώσει. Περισσότερος βήχας, περισσότερη βλέννα. ΧΑΠ, έτσι το αποκαλούσαν. Χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια.

Όταν το είπε στην Ντέμπορα Κουάντ, την είδε να σφίγγει τα χείλη της μέχρι που σχημάτισαν μια λεπτή γραμμή.

«Δεν σου κάνει έκπληξη, έτσι δεν είναι;»

Την επόμενη μέρα του είχε φέρει ένα γυάλινο βάζο με δείγματα απροσδιοριστου ηλικίας. Το περιεχόμενό του: το τμήμα ενός πνεύμονα, στο οποίο ήταν εμφανείς οι βρογχικοί σωλήνες.

«Για να ξέρεις» του είχε πει, δείχνοντάς του αυτό που του είχαν ήδη δείξει στην οθόνη ενός υπολογιστή, και του άφησε το βάζο.

«Δανεικό ή να το κρατήσω;»

«Κράτα το όσο καιρό χρειαστεί, Τζον».

Ξέπλενε τον νιπτήρα όταν άκουσε την πόρτα πίσω του να ανοίγει.

«Άφησες στο σπίτι τη συσκευή για τις εισπνοές;»

Γύρισε προς το μέρος της. Ακουμπούσε στην πόρτα – πόδια και χέρια σταυρωμένα, το κεφάλι γερμένο ελαφρά στο πλάι.

«Πουθενά δεν είμαι ασφαλής;» μουρμούρισε.

Τα ανοιχτογάλανα μάτια της σάρωσαν τον χώρο:

«Δεν υπάρχει κάτι εδώ μέσα που δεν έχω ξαναδεί. Είσαι καλά;».

«Ποτέ δεν ήμουν καλύτερα».

Έριξε λίγο νερό στο πρόσωπό του και το σκούπισε με μια πετσέτα.

«Το επόμενο βήμα είναι ένα πρόγραμμα γυμναστικής».

«Αρχής γενομένης από απόψε;»

Το χαμόγελό της έγινε πιο πλατύ:

«Αν υποσχεθείς ότι δεν θα μου μείνεις στα χέρια».

«Θα πιούμε όμως πρώτα τα λαχταριστά μη καφεϊνούχα ροφήματά μας, σωστά;»

«Και, επιπλέον, πρόκειται να με εντυπωσιάσεις με μια ιστορία».

«Τη δολοφονία εννοείς; Συνέβη στον ακριβώς αποπάνω όροφο, σε μία από τις κρεβατοκάμαρες. Η σύζυγος ενός τραπεζίτη που αρεσκόταν σε περιστασιακές ερωτοτροπίες».

«Τη σκότωσε ο εραστής της;»

«Ήταν μια θεωρία».

Η Κουάντ τίναξε μερικά αόρατα ψίχουλα από τα πέτα του σακακιού του.

«Θα πάρει πολλή ώρα να μου την πεις;»

«Εξαρτάται από το πόσο σύντομη τη θέλεις».

Το σκέφτηκε για μια στιγμή:

«Όσο διαρκεί η διαδρομή με το ταξί πίσω στο διαμέρισμά μου ή στο δικό σου».

«Μόνο τα καλύτερα σημεία, δηλαδή».

Από την άλλη μεριά της πόρτας άκουσαν κάποιον να ξεροβήχει – ένας πελάτης που δεν ήταν βέβαιος σχετικά με το πρωτόκολλο. Μουρμούρισε μια συγγνώμη περνώντας στριμωχτά ανάμεσά τους και αποφάσισε να κατευθυνθεί προς την ασφάλεια που του πρόσφερε μία από τις κλειστές τουαλέτες. Ο Ρέμπους και η Κουάντ χαμογελούσαν καθώς επέστρεφαν στο τραπέζι τους, όπου τους περίμεναν δυο καφέδες ντεκαφεϊνέ.

Η επιθεωρήτρια Σιβόν Κλαρκ βρισκόταν στο σπίτι της με ένα καλό βιβλίο και τα υπολείμματα έτοιμου φαγητού, όταν έλαβε την κλήση από μια φίλη της ονόματι Τες που εργαζόταν στο κέντρο ελέγχου του αστυνομικού τμήματος Μπίλστον Γκλεν.

«Κανονικά δεν θα σε ενοχλούσα, Σιβόν, αλλά όταν μου είπαν το όνομα του θύματος...»

Έτσι, τώρα η Κλαρκ βρισκόταν στο Vauxhall Astra της καθ' οδόν προς το Βασιλικό Θεραπευτήριο. Το νοσοκομείο βρισκόταν στο νότιο άκρο της πόλης, τέτοια ώρα υπήρχαν πολλές κενές θέσεις στο πάρκινγκ. Έδειξε την αστυνομική της ταυτότητα στο γραφείο των Επειγόντων και της υπέδειξαν πού να πάει. Προσπερνούσε τον έναν χώρο εξέτασης μετά τον άλλον και, όποτε τα παραβάν ήταν κλειστά, έχωνε το κεφάλι της μέσα για να ελέγξει. Μια ηλικιωμένη γυναίκα με σχεδόν ημιδιαφανές δέρμα της χάρισε το πιο λαμπρό της χαμόγελο από ένα φορείο. Κι άλλα ελπιδοφόρα βλέμματα – από ασθενείς και τους συγγενείς τους. Δύο νοσηλευτές καθισύχαζαν έναν μεθυσμένο νεαρό, από το κεφάλι του οποίου έσταζε ακόμη αίμα. Μια μεσήλικη έκανε εμετό μέσα σε ένα χαρτονένιο μπολ. Μια έφηβη βογκούσε χαμηλόφωνα ανά τακτά χρονικά διαστήματα με τα γόνατα μαζεμένα στο στήθος της.

Πρώτα αναγνώρισε τη μητέρα του. Η Γκέιλ ΜακΚι ήταν σκυμμένη πάνω από το φορείο του γιου της, χαϊδεύοντας τα μαλλιά και το μέτωπό του. Τα κλειστά μάτια του Ντάριλ Κρίστι ήταν πρησμένα και μελανιασμένα, όπως κι η μύτη του, με ξεραμένο αίμα γύρω από τα ρουθούνια. Φορούσε ένα κολάρο στον αυχένα με επιπλέον υποστήριξη γύρω από τον λαιμό. Ήταν ντυμένος με κοστούμι, το πουκάμισό του ξεκούμπωτο μέχρι τη μέση. Είχε μώλωπες στο στέρνο και στο στομάχι αλλά ανέπνεε. Επιπλέον ήταν συνδεδεμένος με ένα μηχανήμα που κατέγραφε τις ζωτικές του ενδείξεις.

Η Γκέιλ ΜακΚι στράφηκε προς τη νεοφερμένη. Φορούσε πάρα πολύ μείκαπ και τα δάκρυά της είχαν χαράξει γραμμές στο πρόσωπό της. Τα βαμμένα ξανθά μαλλιά της ήταν μαζεμένα σε κότσο στην κορυφή του κεφαλιού της. Και στους δυο καρπούς της κουδούνιζαν κοσμήματα.

«Σε ξέρω εμένα» δήλωσε. «Είσαι αστυνομικός».

«Λυπήθηκα όταν έμαθα για τον γιο σας» είπε η Κλαρκ.

πλησιάζοντας λίγο περισσότερο. «Είναι καλά, παρ' όλα αυτά;»

«Κοίτα τον!» είπε κι ο τόνος της φωνής της υψώθηκε. «Κοίτα τι του κάνανε τα καθάρματα! Πρώτα η Ανέτ και τώρα αυτό...»

Η Ανέτ. Ήταν ακόμη παιδί όταν είχε δολοφονηθεί, ο δολοφόνος της συνελήφθη και φυλακίστηκε, αν και δεν πέρασε καιρός μέχρι που δολοφονήθηκε κι αυτός, τον μαχαίρωσε στην καρδιά ένας κρατούμενος, τον οποίο –κατά πάσα πιθανότητα– είχε βάλει ο αδερφός της Ανέτ, ο Ντάριλ.

«Γνωρίζετε τι συνέβη;» ρώτησε η Κλαρκ.

«Κείτονταν στο δρομάκι μας. Άκουσα το αυτοκίνητο, αναρωτήθηκα γιατί καθυστερούσε τόσο πολύ. Τα φώτα ασφαλείας άναψαν κι έπειτα έσβησαν πάλι και εκείνος δεν φαινόταν πουθενά, το βραδινό του τον περίμενε στον φούρνο».

«Εσείς τον βρήκατε;»

«Στο έδαφος, πλάι στο αμάξι του. Πρέπει να του την έπεσαν τη στιγμή που βγήκε έξω».

«Εσείς δεν είδατε τίποτα;»

Η μητέρα του Κρίστι κουνούσε αργά το κεφάλι της προσηλωμένη στον γιο της.

«Οι γιατροί τι λένε;» ρώτησε η Κλαρκ.

«Περιμένουμε να μάθουμε».

«Ο Ντάριλ δεν ανέκτησε καθόλου τις αισθήσεις του; Δεν ήταν σε θέση να μιλήσει;»

«Τι χρειάζεται να μάθεις απ' αυτόν; Κι οι δυο μας ξέρουμε ότι είναι δουλειά του Κάφερτι».

«Καλύτερα να μη βγάζουμε βιαστικά συμπεράσματα».

Η Γκέιλ ΜακΚι ξεφύσηξε χοροϊδευτικά και ίσιωσε το κορμί της καθώς δυο λευκές ποδιές που ανήκαν σε έναν γιατρό και μία γιατρό πέρασαν δίπλα από την Κλαρκ.

«Θα συστήσω να γίνει τομογραφία, καθώς και μια ακτινογραφία θώρακος. Απ' όσο μπορούμε να πούμε, το άνω ήμισυ του κορμού υπέστη το μεγαλύτερο πλήγμα από τον ξυλοδαρμό».

Η γιατρός σταμάτησε στρέφοντας το βλέμμα στην Κλαρκ.
«Δίωξη» εξήγησε εκείνη.

«Δεν είναι άμεση προτεραιότητά μας» είπε η γιατρός, γνέφοντας στον συνάδελφό της να τραβήξει το παραβάν, αφήνοντας την Κλαρκ απέξω.

Η Κλαρκ έμεινε εκεί για λίγο προσπαθώντας ν' ακούσει, αλλά τα βογκητά και τα κλάματα γύρω παραήταν πολλά. Με έναν αναστεναγμό αποσύρθηκε στην αίθουσα αναμονής. Δύο ένστολοι έπαιρναν στοιχεία από τους τραυματιοφορείς. Η Κλαρκ έδειξε την αστυνομική της ταυτότητα και βεβαιώθηκε ότι συζητούσαν για τον Κρίστι.

«Βρισκόταν πεσμένος στο έδαφος από την πλευρά του οδηγού, ανάμεσα στο Range Rover και στον τοίχο» άρχισε να εξηγεί ο ένας ένστολος. «Το αμάξι ήταν κλειδωμένο και στο χέρι του κρατούσε ακόμη το μπρελόκ με το κλειδί του αυτοκινήτου. Οι πύλες είναι ηλεκτρικές και τις είχε, προφανώς, κλείσει αφού πέρασε με το αμάξι».

«Για πού ακριβώς μιλάμε;» διέκοψε η Κλαρκ.

«Για το Ινβερλίθ Πλέις. Βλέπει στο Ινβερλίθ Παρκ, δίπλα ακριβώς στους Βοτανικούς Κήπους. Μονοκατοικία».

«Γείτονες;»

«Δεν τους έχουμε μιλήσει ακόμη. Η μητέρα του ανέφερε το περιστατικό. Δεν πρέπει να βρισκόταν εκεί παραπάνω από λίγα λεπτά...»

«Εκείνη κάλεσε την αστυνομία;»

Ο αστυφύλακας κούνησε αρνητικά το κεφάλι του.

«Εμάς κάλεσε» απάντησε ο τραυματιοφορέας.

Φορούσε μια πράσινη στολή και έδειχνε εξουθενωμένος, όπως και η συνάδελφός του.

«Μόλις τον αντικρίσαμε, ειδοποιήσαμε τους δικούς σας» πρόσθεσε.

«Δύσκολη μέρα;» ρώτησε η Κλαρκ, παρακολουθώντας τον καθώς έτριβε τα μάτια του.

«Όχι περισσότερο απ' ό,τι συνήθως».

«Άρα η μητέρα του μένει μαζί του» συνέχισε η Κλαρκ.
«Κανέννας άλλος;»

«Και δύο μικρότεροι αδερφοί. Η μητέρα του έκανε σαν τρελή στην προσπάθειά της να τους εμποδίσει να τον δουν από κοντά».

Η Κλαρκ στράφηκε στους αστυφύλακες:

«Πήρατε κατάθεση από τα αδέρφια;»

Έγνεψαν και οι δύο αρνητικά.

«Θεωρείτε ότι ήταν επαγγελματικό χτύπημα;» ρώτησε η τραυματιοφορέας, κι έπειτα, χωρίς να περιμένει απάντηση: «Εννοώ έτσι όπως του την είχαν στημένη... Με μπαστούνι του μπέιζμπολ, μπορεί και με λαστό ή σφυρί, κι ύστερα την κοπάνησαν πριν τους πάρει κανείς χαμπάρι».

Η Κλαρκ την αγνόησε.

«Κάμερες;» ρώτησε.

«Στις γωνίες του σπιτιού» επιβεβαίωσε ο δεύτερος αστυφύλακας.

«Κάτι είναι κι αυτό» είπε η Κλαρκ.

«Όλοι μας ξέρουμε όμως, έτσι δεν είναι;»

Η Κλαρκ κοίταξε επίμονα την τραυματιοφορέα:

«Τι ακριβώς ξέρουμε;».

«Το χτύπημα σκόπευαν να είναι θανατηφόρο, ειδάλλως ήταν μια προειδοποίηση, και σε κάθε περίπτωση...»

«Ναι;»

«Ο Μπιγκ Τζερ Κάφερτι» είπε η γυναίκα ανασηκώνοντας τους ώμους.

«Όλο αυτό το όνομα ακούω».

«Η μητέρα του θύματος φαινόταν σχεδόν βέβαιη» σχολίασε ο άλλος τραυματιοφορέας. «Το φώναζε να το ακούσει όλος ο κόσμος. Μαζί με μερικά καντήλια».

«Τίποτε άλλο παρά εικασίες σ' αυτό το στάδιο» τους επέστησε την προσοχή η Κλαρκ.

«Πρέπει να κάνεις εικασίες όμως πριν συλλέξεις στοιχεία» είπε η τραυματιοφορέας.

Το χαμόγελό της έσβησε μόλις είδε το βλέμμα που της έριξε η Κλαρκ.

Ο Ρέμπους κάθισε στο κρεβάτι του ξενώνα. Παλιότερα αυτό ήταν το δωμάτιο της κόρης του της Σάμι, πριν η γυναίκα του την πάρει μακριά του. Η Σάμι είχε γίνει μητέρα πια και ο Ρέμπους παππούς. Όχι ότι έβλεπε συχνά την κόρη του και την εγγονή του. Από το δωμάτιο είχε αφαιρέσει τις διάφορες αφίσες, κατά τα άλλα όμως δεν είχε αλλάξει πολύ. Η ίδια ταπετσαρία, το στρώμα ακάλυπτο, το πάπλωμα διπλωμένο μέσα στην ντουλάπα μαζί με ένα μοναδικό μαξιλάρι, έτοιμα προς χρήση σε περίπτωση που κάποιος επισκέπτης χρειαζόταν να διανυκτερεύσει. Δεν μπορούσε να θυμηθεί την τελευταία φορά που συνέβη αυτό, κι ίσως να ήταν καλύτερα έτσι, μιας και ο χώρος δεν ήταν περισσότερο φιλόξενος απ' ό,τι μια αποθήκη. Πάνω στο κρεβάτι και κάτω από αυτό υπήρχαν κουτιά, όπως και στην κορυφή της ντουλάπας και στα πλαϊνά της. Κουτιά που έφταναν μέχρι τη μέση του παραθύρου και δεν του επέτρεπαν να κλείσει τα ξύλινα παντζούρια. Ήξερε ότι κάτι έπρεπε να κάνει γι' αυτό, όπως ήξερε επίσης ότι δεν επρόκειτο να κάνει τίποτε. Θα ήταν το πρόβλημα κάποιου άλλου –πιθανότατα της Σάμι– όταν θα έφευγε εκείνος.

Είχε βρει επιτέλους το κουτί που αναζητούσε και καθόταν μαζί του σε μια γωνιά του κρεβατιού, με τον σκύλο του τον Μπρίλο στα πόδια του. Οκτώβρης του 1978. Μαρία Ταρκουάντ. Είχε στραγγαλιστεί στο δωμάτιο 316 του ξενοδοχείου Καλιντόνιαν. Ο Ρέμπους είχε αναλάβει για λίγο καιρό την υπόθεση, μέχρι που τσακώθηκε με έναν ανώτερό του. Αν και παραγκωνισμένος, είχε διατηρήσει το ενδιαφέρον του για την υπόθεση συλλέγοντας αποκόμματα εφημερίδων και σημειώνοντας διάφορες πληροφορίες, κυρίως φήμες και κουτσομπολιά που κυκλοφορούσαν μεταξύ των συναδέλφων του. Το θυμόταν για έναν λόγο: έναν χρόνο σχεδόν πριν από αυτό δύο έφηβες είχαν

δολοφονηθεί έπειτα από μια νύχτα διασκέδασης στην παμπ «Το τέλος του Κόσμου». Η υπόθεση δεν είχε σημειώσει μεγάλη πρόοδο και η έρευνα είχε χαλαρώσει, όμως έναν χρόνο μετά έγινε μια ύστατη προσπάθεια για να δουν αν η επέτειος θα φρέσκαρε τη μνήμη ή θα ξυπνούσε τη συνείδηση κάποιου. Η ποινή του Ρέμπους για ανυπακοή: μια μακροχρόνια και μοναχική θητεία πάνω από ένα τηλέφωνο, περιμένοντας πότε θα χτυπήσει. Και είχε χτυπήσει, αλλά μόνο για κάτι ενοχλητικούς τύπους. Στο μεταξύ οι συνάδελφοί του τριγύριζαν στο Κάλι, κάνοντας συχνά διάλειμμα για τσάι και μπισκότα μεταξύ των καταθέσεων.

Το πατρικό όνομα της Μαρίας Ταρκουάντ ήταν Μαρία Φρέιζερ. Πλούσιοι γονείς, ιδιωτική εκπαίδευση. Είχε παντρευτεί έναν πολλά υποσχόμενο νεαρό. Ονομαζόταν Τζον Ταρκουάντ και εργαζόταν σε μια ιδιωτική τράπεζα, την Μπραφς. Στην Μπραφς φυλάσσονταν πολλά από τα παλαιότερα κομποδέματα της Σκοτίας και μπλοκ επιταγών της τράπεζας διέθεταν μόνο όσοι είχαν βαθιές και αξιόπιστες τσέπες. Επικρατούσε μια μυστικοπάθεια ως προς την εικόνα της τράπεζας, αλλά αυτό άλλαξε καθώς τα ταμεία γέμιζαν και η Μπραφς αναζητούσε νέες επενδυτικές ευκαιρίες. Αποκαλύφθηκε μάλιστα ότι σκόπευε να εξαγοράσει τη Βασιλική Τράπεζα της Σκοτίας – κάτι αντίστοιχο δηλαδή με το να ρίξει ο Δαβίδ νοκάουτ με ένα και μοναδικό χτύπημα τον μεγαλύτερο και πιο μπρατσωμένο αδερφό του Γολιάθ. Η δολοφονία της Μαρίας Ταρκουάντ είχε φέρει την Μπραφς στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων όλης της χώρας και παρέμεινε εκεί όσο έβγαιναν στο φως ιστορίες σχετικά με τη θυελλώδη προσωπική της ζωή. Πλήθος εραστών, τους οποίους δεχόταν συνήθως σε ένα δωμάτιο που διατηρούσε στο Κάλι. Κάποιες από τις σημειώσεις του Ρέμπους αναφέρονταν σε ονόματα που είχε ακούσει – ανεπιβεβαιώτες πληροφορίες, που περιλάμβαναν ωστόσο έναν βουλευτή των Συντηρητικών.

Άραγε το γνώριζε ο σύζυγός της; Μάλλον όχι. Έτσι κι αλλιώς

εκείνος είχε άλλοθι, αφού βρισκόταν σε μια σύσκεψη με τον διευθυντή της τράπεζας, τον Σερ Μάγκνους Μπραφ, που είχε κρατήσει όλη μέρα. Ο πιο πρόσφατος εραστής της Μαρίας, ένας καταφερτζής πλεϊμπόι ονόματι Πίτερ Άτγουντ –ο οποίος τύχαινε να είναι φίλος του συζύγου της– βρισκόταν σε ασταθές έδαφος για κάποιο διάστημα, χωρίς να είναι σε θέση να δικαιολογήσει τις κινήσεις του το εν λόγω απόγευμα, μέχρι που ήρθε στο φως μια νέα ερωμένη του, μια παντρεμένη γυναίκα, την τιμή της οποίας προσπαθούσε να προστατεύσει.

Έντιμο εκ μέρους του, συλλογίστηκε ο Ρέμπους.

Όλα αυτά θα ήταν αρκετά για να πάρει έκταση η ιστορία, χωρίς τη συμπτωματική εμφάνιση ενός σταρ της μουσικής σε δευτερεύοντα ρόλο. Μόνο που ο Μπρους Κόλιερ έμενε κι εκείνος στο Κάλι μαζί με την μπάντα και τον μάνατζέρ του, καθώς το ξενοδοχείο βρισκόταν σε κοντινή απόσταση από το Άσερ Χολ, όπου επρόκειτο να δώσει συναυλία. Ο Κόλιερ ήταν μέλος ενός ροκ συγκροτήματος στις αρχές της δεκαετίας του εβδομήντα. Το όνομα του συγκροτήματος ήταν Blacksmith και ο Ρέμπους τους είχε δει να παίζουν. Ήταν σχεδόν σίγουρο ότι κάπου είχε ακόμη τους τρεις δίσκους τους. Η κοινή γνώμη είχε σοκαριστεί όταν ο Κόλιερ αποχώρησε από το συγκρότημα για να ακολουθήσει σόλο καριέρα, επιλέγοντας πιο απαλές μελωδίες και διασκευάζοντας πλήθος ποπ επιτυχίες της δεκαετίας του πενήντα και του εξήντα με αυξανόμενη επιτυχία. Η συναυλία της επανόδου του στη γενέτειρά του, με την οποία θα ξεκινούσε τη sold-out περιοδεία του στο Ηνωμένο Βασίλειο, συνεπαγόταν την παρουσία δημοσιογράφων και τηλεοπτικών συνεργείων από τα πέρατα της χώρας και ακόμα πιο μακριά.

Ξεσκαρτάροντας τα αποκόμματα ο Ρέμπους βρήκε πλήθος φωτογραφιών. Ο Κόλιερ με φουντωτά μαλλιά και σχίνι τζιν, με μεταξωτά φουλάρια στον λαιμό, λουσμένος στο φως των προβολέων, καθώς ανέβαινε τα σκαλιά του ξενοδοχείου. Έπειτα, έξω, να περπατάει στην παλιά του γειτονιά, σταματώντας στο σπίτι όπου είχε μεγαλώσει, σε μια σειρά από πανομοιό-

τυπες κατοικίες. Στις ερωτήσεις των ΜΜΕ είχε παραδεχτεί ότι η αστυνομία ετοιμαζόταν να του πάρει κατάθεση. Το άρθρο συνόδευε μια φωτογραφία της Μαρίας Ταρκουάντ (τραβηγμένη σε κάποιο πάρτι), η οποία είχε χρησιμοποιηθεί πολύ τις εβδομάδες που ακολούθησαν μετά τον θάνατό της. Φορούσε ένα κοντό φόρεμα με βαθύ ντεκολτέ και πόζαρε με σουφρωμένα χείλη για τη φωτογραφία, στο ένα χέρι το τσιγάρο, στο άλλο ένα ποτό. Στήλες ολόκληρες αναφέρονταν στην «έξαλλη ζωή» της, στις ορδές των εραστών και θαυμαστών της, στις διακοπές σε χειμερινά θέρετρα και στα νησιά της Καραϊβικής. Λίγοι στέκονταν στο τέλος της, στον φόβο που πρέπει να είχε αισθανθεί και στον τρομερό πόνο καθώς τα χέρια του φονιά της συνέθλιβαν τον αεραγωγό της.

Δυνατά, αντρικά χέρια, σύμφωνα με τη νεκροψία.

«Τι σκαρώνεις;»

Ο Ρέμπους σήκωσε το βλέμμα του. Στην πόρτα στεκόταν η Ντέμπορα Κουάντ. Φορούσε το μακρύ, λευκό κοντομάνικο μπλουζάκι που φύλαγε σε ένα συρτάρι στην κρεβατοκάμαρά του για τις σπάνιες βραδιές που έμενε εκεί. Βλέπονταν εδώ και έναν χρόνο περίπου, αλλά η συμβίωση ήταν κάτι που είχαν απορρίψει από κοινού – ήταν και οι δύο βολεμένοι στις συνήθειές τους, είχαν συνηθίσει τη μοναξιά και τη ρουτίνα τους.

«Δεν μπορούσα να κοιμηθώ» απάντησε.

«Από τον βήχα;»

Η Ντέμπορα έσπρωξε προς τα πίσω τα μακριά μαλλιά της.

Αντί απάντησης ο Ρέμπους ανασήκωσε τους ώμους. Πώς θα μπορούσε να της πει ότι είχε ονειρευτεί να καπνίζει και είχε ξυπνήσει με τη λαχτάρα της νικοτίνης, μια λαχτάρα που κανένα αυτοκόλλητο, τσίγλα ή ηλεκτρονικό τσιγάρο δεν θα μπορούσε ποτέ να ικανοποιήσει;

«Τι είναι όλα αυτά;» συνέχισε εκείνη, χτυπώντας ελαφρά με το ξυπόλυτο πόδι της ένα από τα κουτιά.

«Δεν έχεις ξαναβρεθεί ποτέ εδώ μέσα; Είναι απλώς... παλιές υποθέσεις. Πράγματα που με ενδιέφεραν τότε».

«Νόμιζα ότι ήσουν απόστρατος».

«Είμαι απόστρατος».

«Αλλά δεν μπορείς να ξεκόψεις;»

Ανασήκωσε πάλι τους ώμους:

«Απλώς σκεφτόμουν τη Μαρία Ταρκουάντ. Όταν ξεκίνησα να σου λέω την ιστορία της, συνειδητοποίησα ότι υπήρχαν κάποια σημεία που δεν μπορούσα να θυμηθώ».

«Θα 'πρεπε να προσπαθήσεις να κοιμηθείς».

«Σε αντίθεση με κάποιους άλλους, εγώ δεν έχω δουλειά το πρωί. Εσύ είσαι αυτή που θα 'πρεπε να κοιμάται».

«Οι πελάτες μου δεν συνηθίζουν να κάνουν παράπονα αν καθυστερήσω λίγο – ένα πλεονέκτημα του να δουλεύεις με νεκρούς».

Έκανε μια παύση.

«Θέλω λίγο νερό. Να σου φέρω τίποτα;»

Ο Ρέμπους κούνησε αρνητικά το κεφάλι του:

«Μην καθυστερήσεις πολύ τότε».

Την κοίταζε καθώς επέστρεψε στον διάδρομο, κατευθυνόμενη προς την κουζίνα. Ένα απόκομμα είχε γλιστρήσει από την αγκαλιά του και είχε πέσει στο πάτωμα. Αναφερόταν σε έναν πνιγμό σε μια πισίνα στο Γκραντ Κέιμαν που είχε συμβεί λίγα χρόνια αργότερα. Το θύμα βρισκόταν εκεί σε διακοπές μαζί με φίλους, ανάμεσά τους και ο Άντονι με τη Φραντσέσκα Μπραφ, εγγόνια του Σερ Μάγκνους. Υπήρχε μια φωτογραφία του κομψού εξωτερικού του σπιτιού, μαζί με μια λεζάντα που εξήγγυσε ότι ανήκε στον Σερ Μάγκνους, ο οποίος είχε αποβιώσει πρόσφατα. Ο Ρέμπους δεν ήταν σίγουρος γιατί είχε προσθέσει αυτό το υστερόγραφο στο ιστορικό της δολοφονίας της Μαρίας Ταρκουάντ, πέρα από το γεγονός ότι η ιστορία είχε δώσει στην εφημερίδα μια ακόμα δικαιολογία να δημοσιεύσει μια φωτογραφία της Μαρίας, υπενθυμίζοντάς του την ομορφιά της και τη μεγάλη ενόχλησή του για το ότι τον είχαν πετάξει έξω από την υπόθεση.

Έριξε μια ματιά στα αντίτυπα της *Scotsman* που είχε κρα-

τήσει από την εβδομάδα της δολοφονίας: βιετναμέζοι πρόσφυγες που κατέφθαναν εκεί για να ξεκινήσουν μια νέα ζωή ο B.B. King στο μουσικό τηλεοπτικό σόου *The Old Grey Whistle Test*, ενώ στους κινηματογράφους παιζόταν *Η εκδίκηση του Ροζ Πάνθηρα*: μια διαφήμιση της Βασιλικής Τράπεζας της Σκοτίας με μια φωτογραφία των Δίδυμων Πύργων η Μάργκαρετ Θάτσερ που είχε επισκεφθεί το Ανατολικό Λόδιαν πριν από κάποιες επαναληπτικές εκλογές: λόφοι από σκουπίδια που συσσωρεύονταν στο Εδιμβούργο καθώς συνεχιζόταν η απεργία των απορριμματοφόρων...

Και στις σελίδες των αθλητικών: «Χωρίς γκολ οι σκοτσέζικοι σύλλογοι στην Ευρώπη».

«Κάποια πράγματα δεν αλλάζουν ποτέ» μουρμούρισε μονολογώντας ο Ρέμπους.

Αφού έβαλε τα πάντα πίσω στο κουτί με την ένδειξη «'77-'80», τίναξε τη σκόνη από τα χέρια του και κάθισε μια στιγμή ακόμα κοιτώντας προσεκτικά το δωμάτιο και ό,τι βρισκόταν εκεί. Το μεγαλύτερο μέρος της χαρτούρας αφορούσε υποθέσεις στις οποίες είχε δουλέψει, υποθέσεις που είχε λύσει εντέλει – και τι μ' αυτό δηλαδή; Το γραφτό του αστυνομικού. Κι όμως, ένιωθε ότι η πραγματική ιστορία παρέμενε άγραφη, μόνο νύξεις γίνονταν στις διάφορες αναφορές και στις προχειρογραμμένες σημειώσεις. Τα αδιάσειστα γεγονότα των συλλήψεων, οι καταδίκες, όλα αυτά έλεγαν μόνο τη μισή αλήθεια. Αναρωτήθηκε ποιος θα μπορούσε να βγάλει νόημα απ' όλα αυτά, άλλωστε αμφέβαλλε για το κατά πόσο θα έμπαινε στον κόπο κανείς. Όχι η κόρη του πάντως – εκείνη θα έριχνε μια πολύ γρήγορη ματιά κι ύστερα θα τα πέταγε όλα στον κάδο των σκουπιδιών.

Δεν μπορείς να ξεκόψεις...

Αλήθεια ήταν. Είχε φύγει από τη δουλειά μόνο όταν του είπαν ότι δεν υπήρχε άλλη εναλλακτική λύση, είχε συνταξιοδοτηθεί, οι δεξιότητές του δεν ήταν πια ούτε σχετικές ούτε απαραίτητες. *Adios*. Ο Μπρίλο, που έμοιαζε να αντιλαμβάνεται το κλίμα στο δωμάτιο, σήκωσε το κεφάλι και τριφτήκε στο

πόδι του Ρέμπους, μέχρι που εκείνος έσκυψε για να του προσφέρει ένα καθησυχαστικό χάδι.

«Εντάξει, αγόρι μου, όλα καλά».

Σηκώθηκε όρθιος, έσβησε το φως και περίμενε μέχρι ο σκύλος να τον ακολουθήσει έξω από το δωμάτιο πριν κλείσει την πόρτα. Το νερό είχε βράσει και η Κουάντ το άδειαζε μέσα σε μια κούπα.

«Θες ένα;»

«Καλύτερα όχι» απάντησε ο Ρέμπους. «Το μόνο που θα γίνει είναι να σηκωθώ για κατούρημα σε καμιά ώρα».

«Μέχρι τότε θα έχω φύγει, με περιμένει ένα γεμάτο πρωινό» είπε εκείνη κι έγνεψε προς τον πάγκο όπου φόρτιζε το κινητό του: «Έχει ώρα που δονείται».

«Ναι, ε;»

Σήκωσε το τηλέφωνο και κοίταξε την οθόνη.

«Κατά λάθος είδα ότι το πρώτο μήνυμα είναι μια υπενθύμιση από το Θεραπευτήριο».

«Όντως».

«Θα κάνεις κι άλλες εξετάσεις;»

«Έτσι φαίνεται».

Κράτησε το βλέμμα του στην οθόνη, αποφεύγοντας τη ματιά της.

«Τζον...»

«Δεν είναι τίποτα, Ντεμπ. Όπως το είπες – κι άλλες εξετάσεις».

«Εξετάσεις για τι πράγμα, όμως;»

«Δεν θα ξέρω μέχρι να πάω εκεί».

«Δεν σκόπευες να μου το πεις, σωστά;»

«Τι να σου πω; Έχω βρογχίτιδα, θυμάσαι;»

Προσποιήθηκε ότι έβηχε, χτυπώντας με τη γροθιά το στήθος του.

«Απλώς θέλουν να κάνω μερικές εξετάσεις ακόμα».

Αφού πέρασε τον κωδικό του, είδε ότι είχε λάβει κι ένα άλλο μήνυμα, κάτω ακριβώς από την ειδοποίηση του Εθνικού

Συστήματος Υγείας. Ήταν από τη Σιβόν Κλαρκ. Μισόκλεισε τα μάτια του ελαφρώς καθώς το διάβαζε: «*Τίποτα πάρε δώσε με τον Κάφερτι τελευταία;*».

Η Κουάντ είχε αποφασίσει να μην του ξαναμιλήσει, αρκέστηκε στο να φυσάει το τσάι της πίνοντας μικρές γουλιές.

«Πρέπει να απαντήσω σ' αυτό» μουρμούρισε ο Ρέμπους. «Είναι από τη Σιβόν».

Κατευθύνθηκε προς το σκοτεινό καθιστικό. Ένα μισοάδειο μπουκάλι κρασί πάνω στο τραπεζάκι. Μια λάμψη από το ηχοσύστημα του υπενθύμιζε ότι δεν το είχε κλείσει. Ο τελευταίος δίσκος που έπαιζε: το *Solid Air* του Τζον Μάρτιν. Ένιωθε σαν να περπατούσε μέσα απ' αυτόν ακριβώς τον συμπαγή αέρα καθώς νυχοπατούσε κατά μήκος του χαλιού μέχρι το παράθυρο. Τι περίμενε η Ντεμπ να της πει; Υπάρχει κάτι σαν σκιά στον πνεύμονά μου, κι έτσι τώρα έχουμε να κάνουμε με τρομακτικές λέξεις όπως «τομογραφία» και «βιοψία»; Δεν ήθελε ούτε να το σκέφτεται, πόσο μάλλον να το πει φωναχτά. Μια ολόκληρη ζωή με το τσιγάρο τελικά είχε κάνει τη ζημιά της μια και καλή. Ένας βήχας που δεν έλεγε να υποχωρήσει· αιμοπτύσεις στον νιπτήρα· συνταγογραφημένες εισπνοές, συνταγογραφημένους νεφελοποιητές· ΧΑΠ...

Καρκίνος του πνεύμονα.

Δεν υπήρχε περίπτωση να επιτρέψει σ' αυτό το κακό αγόρι να εισχωρήσει στο νοερό του λεξιλόγιο. Όχι, όχι, όχι. Κράτα το μυαλό σου δραστήριο, στρέψε την προσοχή σου αλλού, μη σκέφτεσαι όλα εκείνα τα ωραία τσιγάρα που κάπνισες σε αυτό ακριβώς το σημείο, πολλά μες στη μέση της νύχτας, συνοδεία ενός βινυλίου του Τζον Μάρτιν να παίζει χαμηλόφωνα. Αντ' αυτού περίμενε να απαντήσει η Κλαρκ, κοιτάζοντας πέρα από το αόριστο είδωλό του τα παράθυρα στην άλλη πλευρά του δρόμου, όλα με τις κουρτίνες τραβηγμένες, λουσμένα στο σκοτάδι. Στο πεζοδρόμιο από κάτω δεν υπήρχε ψυχή, δεν περνούσαν ούτε ταξί ούτε αυτοκίνητα, κανένα σημάδι στον ουρανό από πάνω δεν πρόδιδε τη μέρα που θα ξημέρωνε.

«Θα μπορούσε να περιμένει» είπε τελικά η Κλαρκ.

«Και τότε γιατί μου στέλνεις μήνυμα στις τέσσερις το πρωί;»

«Για την ακρίβεια, όταν σ' το έστειλα ήταν λίγο μετά τα μεσάνυχτα. Ήσουν απασχολημένος;»

«Πολύ απασχολημένος στην αγκαλιά του Μορφέα».

«Τώρα όμως είσαι ξύπνιος».

«Όπως κι εσύ. Λοιπόν, τι έκανε ο Κάφερτι;»

«Του έχεις μιλήσει πρόσφατα;»

«Πριν από δυο τρεις βδομάδες».

«Δεν έχει χώσει πουθενά τη μύτη του; Εξακολουθεί να είναι ο ευυπόληπτος πρώην γκάνγκστερ της πόλης;»

«Ξέρασέ τα όλα».

«Κάποιος έκανε τόπι στο ξύλο τον Ντάριλ Κρίστι χτες το βράδυ έξω απ' το σπίτι του. Αποτέλεσμα: ένα ραγισμένο πλευρό, μπορεί και τρία, και μερικά χαλαρά δόντια. Η μύτη δεν έσπασε τελείως, αλλά έτσι μοιάζει. Η μάνα του δεν έχασε χρόνο να ξεφουρνίσει το όνομα του Κάφερτι».

«Ο Κάφερτι του ρίχνει καμιά σαρανταριά χρόνια».

«Και μπόλικά κιλά επίσης. Και ξέρουμε κι οι δυο πολύ καλά ότι θα είχε προσλάβει κάποιον, αν το έβρισκε απαραίτητο».

«Με τι σκοπό;»

«Δεν πάει πολύς καιρός από τότε που νόμιζε ότι ο Ντάριλ τον είχε επικηρύξει».

Ο Ρέμπους το σκέφτηκε. Μια σφαίρα με στόχο το κεφάλι του Κάφερτι ενώ στεκόταν στο καθιστικό του μια βραδιά, ο αντίπαλός του Κρίστι προφανής υποψήφιος.

«Αποδείχτηκε ότι έκανε λάθος» είπε ύστερα από λίγο.

«Τον είχε αναστατώσει όμως το γεγονός, έτσι δεν είναι; Ίσως του θύμισε πόσο του είχε λείψει να είναι ο μεγάλος της πόλης».

«Και με το να σπάσει στο ξύλο τον Ντάριλ Κρίστι τι ακριβώς υποτίθεται ότι θα κατάφερνε;»

«Θα τον τρώμαζε, ίσως τον εξωθούσε σε κάποια απερίσκεπτη ενέργεια...»

«Έτσι λες;»

«Απλές υποθέσεις κάνω...» είπε η Κλαρκ.

«Έκανες τον κόπο να ρωτήσεις τον Ντάριλ;»

«Τον έχουν φλομώσει στα ηρεμιστικά και στα παυσίπονα και θα τον κρατήσουν μέσα όλο το βράδυ».

«Δεν υπάρχουν μάρτυρες;»

«Σε λίγες ώρες θα ξέρουμε περισσότερα».

Ο Ρέμπους πίεσε με το ένα δάχτυλο το τζάμι.

«Θέλεις να θίξω το ζήτημα στον Μπιγκ Τζερ;»

«Καλύτερα να το κρατήσουμε εντός αστυνομίας, δεν νομίζεις;»

«Άουτς. Μιας και το ανέφερες, ακόμη δεν μιλάς στον Μάλκολμ;»

«Τι λέει αυτός;»

«Όχι πολλά, έχω όμως την αίσθηση ότι η προαγωγή του στο Γκάρτκος σε φούντωσε».

«Ε, τότε η φοβερή διαίσθησή σου σε απογοήτευσε για μια φορά».

«Πάσο. Αλλά αν όντως θέλεις να μιλήσω στον Κάφερτι, θα πρέπει απλώς να το πεις».

«Ευχαριστώ».

Την άκουσε να βγάζει έναν αναστεναγμό.

«Παραρριπτόντως, πώς πάνε τα πράγματα;» ρώτησε.

«Με τα μούτρα στη δουλειά ως συνήθως».

«Ποια δουλειά ακριβώς;»

«Όλα αυτά τα χόμπι που αρχίζουν όλοι όταν βγαίνουν στη σύνταξη. Για την ακρίβεια, ίσως εσύ θα μπορούσες να με βοηθήσεις μ' αυτό».

«Α, ναι;»

Γύρισε την πλάτη στο παράθυρο. Ο Μπρίλο καθόταν πίσω του, περίμενε άλλο ένα χάδι. Ο Ρέμπους, αντί αυτού, του χαμογέλασε και του έκλεισε το μάτι.

«Έχεις πρόσβαση στα αρχεία των ανεξιχνίαστων υποθέσεων;» τη ρώτησε τελικά.

Πάντα είναι απόλαυση να διαβάξεις τον Ρέμπους, όσο σκοτεινές κι αν είναι οι υποθέσεις του. Η αφήγηση μεταφέρει ακέραιο το πνεύμα του Εδιμβούργου καθώς και το μεγαλείο της Σκωτίας.

Independent on Sunday

Κάποιες υποθέσεις απλώς δεν ξεχνιούνται.

Για τον Τζον Ρέμπους η υπόθεση που ποτέ δεν θα ξεχάσει είναι η δολοφονία της νεαρής Μαρίας Ταρκουάντ, η οποία βρέθηκε νεκρή πριν από σαράντα χρόνια στο δωμάτιο ενός ξενοδοχείου όπου διέμενε ένας διάσημος ροκ σταν και η συνοδεία του. Ο δράστης δεν συνελήφθη ποτέ.

Στο μεταξύ ο υπόκοσμος του Εδιμβούργου μοιάζει ακέφαλος. Ένα από τα επίδοξα αφεντικά του, ο Ντάριλ Κρίστι, έχει πέσει θύμα επίθεσης, ενώ μια έρευνα για ξέπλυμα χρήματος τον έχει φέρει σε δεινή θέση. Ο γερο-Κάφερτι, η νέμεση και ο πιο παλιός εχθρός του Ρέμπους, τα έχει στ' αλήθεια παρατήσει ή περιμένει να πέσει το Εδιμβούργο στα χέρια του σαν ώριμο φρούτο;

**ΔΙΕΦΘΑΡΜΕΝΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΘΑΝΑΣΙΜΕΣ ΕΧΘΡΕΣ ΕΙΝΑΙ
Ο ΚΑΜΒΑΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΙΑΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΙΘΑΝΟΥ
ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΔΥΜΟΥ.**

Με το χαρακτηριστικό μείγμα σπιρτάδας και αστυνομικής πλοκής, το νέο αυτό βιβλίο αποτελεί μία ακόμα απόδειξη του γιατί ο Rankin παραμένει στην αφρόκρεμα των σκοτσέζων αστυνομικών συγγραφέων.

Publishers Weekly

Ένα από τα καλύτερα βιβλία αστυνομικής λογοτεχνίας: ο Rankin εδώ ανεβάζει πολύ ψηλά τον πήχη.

Booklist

ISBN 978-618-03-1089-4

9 786180 310894

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 81089